

A TANYAI NÉP LELKE

ÍRTA: BALLA SÁNDOR

Hogy a tanyai nép vallásosságát helyesen íté-
hessük meg, különbséget kell tennünk aközött,
hogy valaki jó egyház tag-e, vagy a szó teljes ér-
telmében vallásos-e? Szükséges ez a megkülön-
böztetés azért, mert a köztudatban ez a két dolog
teljesen egybeolvadt. Felületes, sőt hamis képet
nyernénk, ha mi is csak abból az egy szempont-
ból vizsgálva ítélnők meg valamely vidék népének
vallásosságán különösen fontos ez a megkülön-
böztetés éppen a szeged-környéki tanyák népé-
nél, ahol *a nagy szegénység miatt a nép zöme
nem valami kiváló egyháztag*. Ezeket hivatalból
vallástalanokká nyilvánítják. Ezzel szemben látjuk,
hogy a nép lelkében él az Isten- és emberszeretet,
ami azonban gyakran az egyházétól egészen el-
térő utakon érvényesül. Látjuk továbbá, hogy da-
laiban milyen sokszor szerepel Jézus, Szűz Mária
stb. Nem mondhatjuk erre a népre, hogy nem
vallásos, bár a tanyák népe nem jó modell ahhoz
a megható képhez, amelyen a gazda imádkozik
ebéd előtt, mikor felesége kihozza az ebédet a

mezőre, gyermekei pedig összekulcsolt kézzel, áhítattal hallgatják a faluból jövő déli harangszót. Sajnos, ezt a festőművész csak más országban láthatta.

Alsó- és Felsőtanya szétszórt magyarjaira Alsó-, illetve Felsőtanya-központ, — mint az egész vidék közigazgatási centruma — árasztja most az áldásait. Mindkét központ valóságos falu, templommal, rendőrséggel, postával, orvossal stb.-vel ellátva. Itt a vallási viszonyok elég jók. Ez azonban nem csodálatos, mert itt anyagilag eléggé kiegyensúlyozott Lelkek laknak. Ezeknek ugyanis — *már van saját ingatlanuk.*

Hiszen ez volna mindegyiknek a célja, hogy kifáradva a földdel és földtulajdonossal folytatott örökös harcban legalább saját házhoz jusson. Ez a nagy tömegeknek azonban elérhetetlen vágya marad. Mert ritka eset, hogy valaki a saját erejéből felkioldja magát a háztulajdonosok sorába. Ennek része van abban, hogy minél messzebb megyünk a templomtól, a nyomor növekedésével egyenes arányban csökken a külső, hivatalos vallásosság.

Az alsó-, de különösen a felsőtanyai nép némely vonásában *elüt a magyar nép természetétől.* Ennek oka azonban a hihetetlenül nagy szegénységben rejlik. Ezért az itteni nép nem igen ismeri a szívességet. Csak, ha megfizetik... Nagyfokú önzés van benne. Képes kétszer annyit dolgozni, csak hogy másnak ingyenes haszna ne legyen. Az

egyik notabilitásnak például megígérték, liogy a részére szállított fa berakásában segítenek. Tették pedig ezt azért a sok jóért, amit velük az illető tett. A fatulajdonos azonban másnak adta át a fát s mikor behordás után a nép ezt megtudta, nagy dühösen hozzákezdett a visszahordáshoz. Csak hosszas utánjárással és egy kis pénzzel sikerült őket erről lebeszélni.

Ez a nép nem lehet »jószívű«, mert az örökös nincstelenség megkérgesítette szívét. Azután pedig megszokta, hogy születésétől kezdve úgy kell összedolgoztatni keservesen, vagy összekéregetni annyit, amennyi életének tengetéséhez szükséges. Itt tehát csődöt mond az a szép közmondás, hogy a magyar ember »az ingét is odaadja, ha szépen kérik.« Mert az itteni paraszt nem ilyen. De nem is lehet ilyen, mert legfeljebb csak két inge van, s »a másikat« nem veszi elő, nehogy bepizskolódjék. Hogy ilyenné lett, ez hosszú évszázados fejlődésnek az eredménye. Bizonyára sokszor kihasználták és becsapták, nagyon sokszor keservesen ráfizetett jószívűségére, amíg erre az eredményre jutott.

Ugyanígy van az asszony is. Annak is akad egy második inge, melyet féltékenyen őriz. Talán a temetésére... Megdöbbenő, de a legtöbb helyen előforduló eset, hogy az anya szülés előtt, ha van rajta ing, leveti, hogy be ne pizskolódjék. Az ágyat természetesen szalma helyettesíti. Lepedő — ez is természetes — nincs. Hiszen ha lett

volna, már régen ingecskéket varrt volna belőle a gyerekeknek. Így tehát a pusztá szalmán, minden fehérenmű stb. nélkül ad életet az új jövevénynek. Hogy pedig ez mit jelent, nem kell bővebben fejtegetni. Ilyen körülmények között aztán érthető, ha a csecsemők halálozási százaléka 35 százalék. A nagyritkán kihívott orvos pedig önfeláldozó munkája elvégzése után *nem tud kapni nem törülközőt, de még egy tiszta rongyot sem.*

Csodálatos az a bő gyermekáldás, ami e páriák között uralkodik. Négy-öt gyermek itt szinte egykének számít. Természetesen a legtöbb helyen csak egyharmadát vagy felét tudják felnevelni. A többiek elpusztulnak. Ennek oka a tudatlanság, de főképp a nyomor.

Van például többek között két szomszéd, akik *versenyeznek egymással, hogy melyiküknek van több gyereke.* Ha az egyiknek megszületik a tizenkettedik gyereke, két-három nap múlva már a szomszéd is büszkén feszít az ajtóban. Hozzá is megjött a tizenkettedik ...

Óh, milyen piederstálra helyezné ezeket a drága magyar anyákat például Francia- vagy Olaszország! Mennyire megbecsülné őket, akik 10 gyermek közül 7—8 gyermeket orvos és baba nélkül hoznak a világra! Egyik ország sem hagyná bizonyára, az anyák szenvedése gyümölcsének kétharmadát elveszni.

Maga a nép, legalább is nagyrésze, ha nem is jöbi belenyugvással, de némán tűri sorsát. Szinte

fatalistákká lesznek. Mikor az ember megkérdi tőlük, hogy szeretnének-e s ha igen, úgy mimódon lehetne változtatni ezen a helyzeten, nagyot sóhajtvá mondják;

— *Ha az Isten csak így szeret bennünket, akkor nincs mit csinálni.*

— De hátha lenne mégis valami mód, — próbáljuk vallatni az öreg magyart.

— Ah — válaszolja és csap egyet a kezével — *nem lehet üstökbe menni az Istennel!*

S egykedvűen gyomlálja tovább a kunyhója előtt az arasznyi tért.

Ahol azonban megcsapta őket a városból kiáradó kultúra szele, ott már kezd töprengeni a magyar. Ezekre természetesen egy-kettőre rásütik a »kommunista« bélyeget

A papra, mint egy magasabbrendű lényre tekintenek. Sokszor úgy tűnik fel, mintha a papban « *sámán utódját* látnák, aki rájuk nézve értetetlen és misztikus szertartással hat, különösen az idősebbekre. A fiatalabbak között azonban már nagyobb számmal vannak, akiknek valóságossága kimerült abban, hogy megbérmálták őket. Az ilyenek aztán *nem is köszönnek a lelkésznek*, ha találkoznak vele. Sőt előfordult többször, hogy *a pap jelenlétében* káromkodtak.

Ezeken már hiába próbál jóságos szavakkal segíteni a tisztelendő úr. Ezért több ízben kénytelen volt az ilyen botrányosan viselkedőket *feljelenteni* és rendesen pénzbüntetésre ítélték őket.

Ami a házasságokat illeti, ezeknek zöme november, január és február hónapokra esik. A dologidőben, júniusban, júliusban, augusztusban alig akad 2—3 házasságkötés összesen. A polgári esküvő után rendszeren elmennek a templomba is. Nagy dínom-dánomokat lakodalomkor nem igen csapnak. Habár ez relatív dolog, mert egy jobb módú nagyobb zajjal adja férjhez leányát, mint egy szegényebb. Mindenesetre a legszegényebb család is — erejéhez mérten s hosszasan előkészül s összekuporgatja a lakodalom fontosabb kellékeit, aprójószágot, lisztet, egyszerűbb tésztát stb. Akármilyen kicsit is, de tartanak lakodalmat, nehogy megszólja őket a világ. Erre pedig *sokat adnak*. Néhány liter olcsó bor is akad s a cimbalom, vagy ha az sincs, citera mellett táncolnak és elnótáztatnak reggelig.

A házassággal kapcsolatban megemlítjük, hogy *aránylag kevés a törvénytelen gyerek*. Így például egyik hónapban született 45 fiú közül csak 5, 32 leány közül pedig 1 volt törvénytelen. Ezt mondja az anyakönyv.

Némileg ellentétben áll ezzel az öregasszonyok észlelése, akiknek tapasztalata szerint sokkal löbb törvénytelen gyerek van. Ennek a magyarázata igen egyszerű. A két szegény, de fiatal teremtés egy napon összeköltözik. Fiatalságukon kívül más semmijük sincs. Tehát lakodalomra nem telik. A gyerekek cseperednek s mindig több kellemetlenségük lesz születésük miatt. Aztán a rokonság

is biztatja őket állandóan, hogy ne csúfoskodjanak, hanem kössenek törvényesen is házasságot. A vége legtöbb esetben az, hogy egyszer csak nagy szegyenkezve elmennek az anyakönyvvezetőhöz és a paphoz.

Elszomorítóak a nép halálozási adatai is. Ezen a vidéken természetes halálnem a tüdővész. A néhánynapos gyermek tüdőgyulladásban hal meg, a fiatalok tüdővészben. Szomorúan látjuk azonban, hogy a fiatalok mellett milyen nagy számmal vannak 30—35—40 évesek is. Amióta a Stefánia Szövetség egyes kerületeket gondozás alá vett, rohamosan javultak az állapotok s a csecsemők halálozási arányszáma jelentékenyen csökkent. De ez csak lokális javulást jelent: ameddig a Szövetség működésének hatásköre kiterjed

Az azonban ennek a sok nyomorúságnak is van határa. Ha valaki elérte azt, hogy végre meghalhat, igénytelen életéhez hasonlóan, igen puritán módon temetik el.

Az egyszerű, fenyőfa koporsót felteszik a parasztszékérre s elindulnak a több kilométer távolságban levő *hullaház* felé. A fáradtan cammogó lovak egykedvűen húzzák a kocsit, sőt még mintha örülnének is a kényelmes menésnek. Nem nyerte nek fájdalmasan — ahogyan ezt a regényekben szokták — amikor gazdájukat viszik utolsó útjára. Talán az ennek az oka, hogy kölcsönként lovakal történik a temetés.

A hűséges kutya sem követi szűkölve a halottas

menetet, mivel már régen megszökött. Nem bírta nézni a nagy nyomorúságot. Ha ugyan éhen nem pusztult már előbb.

Mindössze néhány megtört, beesett arcú, kisírt-szemű ember vonszolja magát a kocsí után. A hozzátartozók, a rokonok. Meg egy-két ismerős vagy kíváncsi. Szinte irigykedve nézik a koporsót, a benne fekvőt, aki már túl van minden földi bajon, s akit már nem izgat, hogy mikor árve-reznek, — most már talán a temetési költségért is. A hullaház bent van a falu vagy a »központ« szélén. Ide megérkezvén, rögtön beszasztanak valakit az orvosért. Az orvos ilyenkor legtöbbnyire hamarosan kijön, megállapítja a halál nemét és visszamegy. Vele megy a halott egyik rokona is, aki majd kihozza az orvostól az igazolványt. Ha ezt megkapta, akkor mehet a paphoz, akivel együtt aztán kimennek a hullaházhoz.

A halottat csak akkor szokás bevinni a templomhoz, ha bizonyos díjat lefizetnek. Erre pedig kevésnek van pénze. A temetés összes költsége különböző. Az átlag 35—50 pengő körül van. De kisgyermek temetés már 4 pengőért is lehetséges. Egy-egy halál tehát csak rövid ideig állítja meg őket az örökös harcban, melyet fentartásukért vívnak a földdel, az idővel s a tanyai sorssal. Tovább kuporgatják, izzadják véres verejtékkel össze az árendát, amit *tiszamdéki búzában* kell fizetniök. Habár legtöbbnek csak rozs terem. Így aztán a *tiszavidéki búzában* fizetendő bér meg-

emészti legtöbbször jövedelmének nagyrészét. S talán ebben rejlik nagy szegénységüknek egyik oka. Ez aztán kihat lelki életükre és egész életükre egyaránt s ez formálja vallásosságukat is, ha nem is ideálissá, de mindenesetre egyedülállóvá.